

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«28» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ФІЛОСОФІЯ

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

**Спеціальність 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії**

Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Світлана МОЦАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

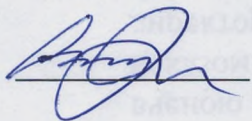
Розробник:

Снегірьов І.О., кандидат філософських наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

НАУКОВИЙ

ІМЕНІ В. С. МІКУШЕНКА

СЛАВУРСЬКИЙ ПЕРШОВИНИ ПЕРШОВИНИ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	бакалавр	обов'язкова
		Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
4-й		
Лекції		
18 год.		
Практичні, семінарські		
20 год.		
Лабораторні		
Самостійна робота		
48 год.		
Консультації:		
4 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин – 90		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс призначений для забезпечення глибокого засвоєння майбутніми фахівцями філософського осягнення дійсності, осягнення філософії як теоретичної засади людського світобачення.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення та свідомого формування системи відношень до світу, самого себе та свого місця у цьому світі. Цей курс сприяє формуванню у студентів цілісних уявлень про зародження та розвиток філософської думки, а також про сучасні філософські проблеми природи, людини і суспільства, оволодіння теорією та методологією пізнання суспільного розвитку, основними формами та методами наукового пізнання.

Передбачається, що вивчення навчальної дисципліни «Філософія» дозволить майбутнім фахівцям сформувати цілісний світогляд, вміння формулювати свою власну позицію, застосовувати набуті знання в аналізі найскладніших та найрізноманітніших проблем сьогодення, а також у процесі їх розв'язання, що відображено у комплексі компетентностей, представлених в Освітньо-професійній програмі.

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК14. Здатність розуміти закономірності розвитку та самостійно аналізувати ситуацію в країнах і регіонах світу на основі інформації політичного, історичного, економічного, культурного, правового характеру із застосуванням міждисциплінарних та наукових методів досліджень міжнародних відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування цілісного світогляду;
- формування методологічної культури;
- розвиток критичного, самостійного, творчого стилю мислення студентів;
- осягнення філософії як теоретичної засади людського світобачення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» є обов'язковою і входить до циклу загальної підготовки. Вона логічно та змістовно пов'язана з такими курсами, як «Історія та культура України», «Логіка», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Педагогіка», що передують її вивченню.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин

ПРН 9. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

ПРН 13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхні точки зору.

ПРН 17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

ПРН 18. Розкривати специфічні ознаки, притаманні проведенню наукових досліджень у вищій школі, володіти основами методології та методики наукового дослідження.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль												Разом	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3					
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 1.4	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4	Т. 3.1	Т. 3.2	Т. 3.3	Т. 3.4		
Поточний контроль												76	100
8				8	8	10	10	8	8	8	8		
Контроль самостійної роботи												24	
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **76 балів:** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.
- **24 бали:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників. Під час заняття продемонстрована ініціативність.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	- студент упевнено оперує обсягом навчального матеріалу і застосовує його для розв’язання проблем; - самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; - може характеризувати та аналізувати інформацію; - студент виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати матеріал, наводити чисельні приклади; - вільно користується матеріалом; - розуміє основні тенденції розвитку філософської науки
82 - 89	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - дає загальну характеристику подій (причини, наслідки, значення); - встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними
74 - 81	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - не достатньо повно дає характеристику філософських понять (причини, наслідки, значення); - на посередньому рівні встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними
64 - 73	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу;

	- вмiє на елементарному рiвнi аналізувати, робити узагальнення, порiвняння, висновки; - визначає окремі ознаки подiй, встановлює їх послiдовнiсть
60 - 63	- студент володiє навчальним матерiалом на початковому рiвнi; - може репродуктивно вiдтворити незначну частину теоретичного й фактологiчного матерiалу; - виявляє знання i розумiння окремих положень курсу; - вмiє на елементарному рiвнi аналізувати, робити узагальнення, порiвняння, висновки; - визначає окремі ознаки фiлософських понять, встановлює їх послiдовнiсть;
35-59	коли студент дуже слабо володiє навчальним матерiалом, нездатний елементарно розпiзнавати i вiдтворити окремі факти, явища, подiї; - впiзнає постать чи подiю лише за детальним описом; - не визнає послiдовностi подiй; - вiдповiдь має уривчастий, незакiнчений, незмiстовний характер; - вiдсутня здатнiсть викласти думку на елементарному рiвнi; - вибирає правильний варiант вiдповiдi з двох запропонованих (на рiвнi "так – нi");
1 - 34	коли студент зовсiм не володiє навчальним матерiалом, нездатний елементарно розпiзнавати i вiдтворити окремі факти, явища, подiї; - не впiзнає постать чи подiю; - не визнає послiдовностi подiй; - вiдповiдь має уривчастий, незакiнчений, незмiстовний характер; - вiдсутня здатнiсть викласти думку на елементарному рiвнi; - вибирає правильний варiант вiдповiдi з двох запропонованих (на рiвнi "так – нi");

Об'єктом додаткового заохочення студентiв може бути виконання iнших видiв робiт: участь у роботi всеукраїнських та мiжнародних наукових конференцiй, пiдготовка та публiкацiя наукової студентської роботи та iншi.

Шкала оцiнювання: нацiональна та ECTS

Сума балiв за всi види навчальної дiяльностi	Оцiнка ECTS	Оцiнка за нацiональною шкалою
		для екзамeну, залiку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Вiдмiнно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовiльно

60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Ідентифікація та облік знань студентів проводиться, як правило, під час семінарських занять з конкретних тем, а також під час складання заліку.

Формами контролю є: поточний, проміжний та семестровий (підсумковий).

Здійснення поточного контролю забезпечується під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента. Формами проведення поточного контролю є: усне опитування студентів; написання філософських диктантів; виступ з доповідями; участь у дискусіях, написання статей, виконання ІНДЗ тощо.

Проміжний контроль відбувається у вигляді контрольних робіт з відповідних розділів, що проводяться в письмовій формі та передбачають вирішення студентами контрольних завдань: надання відповідей на контрольні питання, вирішення проблемно-творчих завдань та тестів.

Семестровий (підсумковий) контроль відбувається у вигляді заліку. При цьому враховуються результати оцінювання поточної роботи студентів.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення soft skills: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, уміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для самоконтролю:

1. Філософія та світогляд. Особливості філософського знання.
2. Передумови виникнення філософії (психологічні, духовні, соціальні).

3. Основне питання філософії, його зміст.
4. Предмет та функції філософії.
5. Характеристика основних філософських шкіл Стародавньої Індії (веди, чарвака-локаята, джайнізм, буддизм).
6. Характеристика філософських шкіл Стародавнього Китаю (даосизм, конфуціанство).
7. Старогрецька філософія (Мілетська школа, Геракліт, Демокріт, Піфагор, Елейська школа).
8. Старогрецька філософія (софісти та Сократ).
9. Старогрецька філософія (Платон і Аристотель).
10. Специфіка філософії Середньовіччя.
11. Особливості філософії Відродження.
12. Філософія Нового часу та Просвіти.
13. Класична німецька філософія (Кант).
14. Класична німецька філософія (Фіхте, Шеллінг).
15. Класична німецька філософія (Гегель, Фейєрбах).
16. Філософія марксизму.
17. Філософська думка в Україні та її місце в світовій культурі.
18. Західна філософія XX ст. (екзистенціалізм, фрейдизм).
19. Західна філософія XX ст. (неотомізм, персоналізм. Концепція Тейяр де Шардена).
20. Західна філософія XX ст. (позитивізм та його форми).
21. Буття та його основні форми.
22. Філософське розуміння матерії. Сучасна наука про будову та властивості матерії.
23. Рух як спосіб існування матерії. Основні форми руху.
24. Простір і час – форми буття матерії. Сучасні наукові уявлення про час і простір.
25. Виникнення свідомості, її біологічні та соціальні передумови.
26. Сутність свідомості, її структура та функції.
27. Проблема моделювання функцій свідомості. Свідомість і штучний інтелект.
28. Поняття діалектики, її історичні форми та альтернативи.
29. Основні принципи діалектики.
30. Категорії визначеності буття (одиничне – загальне, явище – сутність, зміст - форма).
31. Категорії детермінації буття (причина – наслідок, необхідність – випадковість, можливість - дійсність).
32. Категорії цілісності буття (ціле – частина, елемент – структура – система).
33. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Поняття міри.
34. Закон єдності та боротьби протилежностей. Поняття про саморух.
35. Закон заперечення заперечення. Сутність діалектичного заперечення.

36. Сутність, структура і принципи теорії пізнання.
37. Раціональне та чуттєве пізнання, їх основні форми.
38. Сутність практики та її функції в пізнанні.
39. Проблема істини в філософії.
40. Загально-логічні методи пізнання.
41. Методи емпіричного дослідження.
42. Наукові методи теоретичного дослідження.
43. Форми наукового пізнання.
44. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання, їх особливості.
45. Предмет, структура і функції соціальної філософії.
46. Поняття суспільства. Основні філософсько-теоретичні концепції суспільного розвитку.
47. Вплив природи на суспільство. Географічний детермінізм і геополітика.
48. Вплив суспільства на природу. Ноосфера. Екологічні проблеми і можливі шляхи їх вирішення.
49. Сутність та роль матеріального виробництва у суспільному розвитку. Спосіб виробництва та його структура.
50. Діалектика продуктивних сил та виробничих відносин в історичному процесі.
51. Сутність сучасної НТР, її основні напрямки та наслідки.
52. Поняття соціальної структури суспільства. Філософське розуміння класу та його ролі в системі соціальних зв'язків.
53. Історичні форми спільності людей, їх характеристика.
54. Сутність сім'ї та її функції.
55. Поняття політичної системи суспільства, її основні елементи та функції.
56. Сутність держави, її виникнення, структура і функції. Правова держава і громадянське суспільство.
57. Духовне життя суспільства, його структура.
58. Суспільна свідомість, її структура і закономірності розвитку.
59. Політична свідомість, її особливості і функції.
60. Сутність правової свідомості, її особливості і функції.
61. Моральна свідомість, її сутність, особливості та функції.
62. Естетична свідомість: виникнення, сутність і роль у розвитку людини та суспільства.
63. Релігійна свідомість, її витоки, особливості і функції. Свобода совісті.
64. Наука як форма суспільної свідомості, її структура і функції.
65. Сутність людини: співвідношення біологічного, соціального, психічного і духовного в людині.
66. Проблема сенсу життя, смерті та безсмертя в історії філософії.
67. Особистість та суспільство, їх взаємозв'язок. Свобода та відповідальність.
68. Культура і цивілізація.
69. Сутність суспільного прогресу та його критерії.

70.Сутність глобальних проблем та можливі варіанти їх розв'язання.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Філософія» складається з трьох розділів, які в цілому сприяють формуванню у студентів цілісних уявлень про зародження та розвиток філософської думки, а також про сучасні філософські проблеми природи, людини і суспільства, оволодіння теорією та методологією пізнання суспільного розвитку, основними формами та методами наукового пізнання.

Розділ 1. Історія філософії

Розділ 2. Онтологія, діалектика, гносеологія

Розділ 3. Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. *Історія філософії*

Тема 1.1. Предметне поле та призначення філософії.

Передумови виникнення філософії. Етапи формування предмету філософії. Співвідношення філософії та світогляду. Історичні форми світогляду, їх властивості. Сутність основного питання філософії, матеріалізм, ідеалізм, онтологічний та гносеологічний аспекти, структура та функції філософії.

Тема 1.2. Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.

Характерні риси стародавньої філософії (Схід, Греція). Теоцентризм та догматизм середньовічної філософії (апологетика, патристика, схоластика), основні принципи та поняття. Пантеїзм епохи Відродження (гуманізм, натурфілософія, неоплатонізм, соціальний утопізм). Раціоналізм та емпіризм Нового часу (розвиток наукового методу, Ф. Бекон, Р. Декарт). Німецька класична філософія (І. Кант, Гегель, Л. Фейєрбах). Марксизм (концепція відчуження праці).

Тема 1.3. Сучасна західна філософія.

Сцієнтиський напрям (позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм). Антропологічний напрям сучасної західної філософії (М. Шеллер, Х. Плеснер, А. Гелен). Основні ідеї та представники філософії екзистенціалізму. Проблема інтерпретації тексту в філософії герменевтики (герменевтика буття та герменевтика свідомості).

Тема 1.4. Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.

Характерні риси українського світогляду. Становлення філософської думки в Україні. Філософсько-гуманістична думка в Україні (XV – XVII ст.). Антропологічна спрямованість філософської думки Г.С. Сковороди. Філософські погляди українського романтизму XIX ст.

Філософська думка в Україні XIX – початку XX ст. Філософська думка в українській діаспорі.

Розділ 2. *Онтологія, діалектика, гносеологія*

Тема 2.1. Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.

Філософське осмислення буття. Буття та його форми. Поняття матерії та сучасні уявлення про матерію. Рух, простір і час як основні форми існування матеріального буття. Основні типи просторово-часових структур. Самоорганізація матеріального буття.

Тема 2.2. Проблема свідомості в філософії.

Відображення як всезагальна властивість матерії. Форми відображення. Поняття свідомості. Концепції виникнення свідомості. Структура, властивості та функції свідомості. Несвідоме, підсвідоме, свідоме та надсвідоме. Проблема штучного інтелекту.

Тема 2.3. Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.

Історичні етапи розвитку діалектики та її категоріальне поле. Основні принципи діалектики, поняття розвиток, прогрес, регрес. Їх співвідношення. Основні закони діалектики. Категорії діалектики. Альтернативи діалектики.

Тема 2.4. Основні проблеми гносеології.

Сутність, структура та принципи пізнання. Структура чуттєвого та раціонального пізнання. Проблема істини та практики у філософії та науці. Наукове пізнання, його структура, форми та методи.

Розділ 3. *Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу*

Тема 3.1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.

Основні філософські концепції пояснення суспільства та його розвитку. Діяльність як спосіб існування соціуму. Закон і хаос у суспільстві. Стихійне і випадкове в розвитку суспільства та свобода людини.

Тема 3.2. Проблема людини у філософії.

Характерні риси людини як універсальної істоти. Специфіка понять «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість». Концепції виникнення людини. Синергетична теорія виникнення життя та людини. Проблема свободи вибору та сенсу життя.

Тема 3.3. Культура і цивілізація.

Проблема опредметнення та розпредметнення. Характерні риси культури. Сутність цивілізації та цивілізаційного підходу (А. Тойнбі, О. Шпенглер). Рушійні сили історичного процесу. Проблема співвідношення культури та цивілізації.

Тема 3.4. Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.

Поняття прогресу та його критерії. Проблема сенсу історії та «кінця історії». Основні концепції заперечення прогресу. Роль технологій в історичному процесі та поняття «технологічна сингулярність».

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	у тому числі					
	Усього	Лекції	Прак т.	Лабо р.	Конс.	Самос т.р
Розділ 1. Історія філософії						
1.1. Предметне поле та призначення філософії.	8	2	2			4
Тема 1.2. Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.	8					8
Тема 1.3. Сучасна західна філософія.	4					4
Тема 1.4. Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.	4					4
Розділ 2. Онтологія, діалектика, гносеологія						
Тема 2.1. Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	8	2	2			4
Тема 2.2. Проблема свідомості в філософії.	8	2	2			4
Тема 2.3. Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	12	4	4			4
Тема 2.4. Основні проблеми гносеології.	8	2	2			4
Розділ 3. Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу						
Тема 3.1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	6	2	2			2

Тема 3.2. Проблема людини у філософії.	8	2	2			4
Тема 3.3. Культура і цивілізація.	6		2			4
Тема 3.4. Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	6	2	2			2
Усього годин	90	18	20		4	48

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	2
2	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	2
3	Проблема свідомості в філософії.	2
4	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	4
5	Основні проблеми гносеології.	2
6	Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	2
7	Проблема людини у філософії.	2
8	Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	2
	Разом	18

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	2
2	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	2
3	Проблема свідомості в філософії.	2
4	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	4
5	Основні проблеми гносеології.	2

6	Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	2
7	Проблема людини у філософії.	2
8	Культура і цивілізація.	2
9	Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	2
Разом		20

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	4
2	Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.	8
3	Сучасна західна філософія.	4
4	Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.	4
5	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування. Сучасна наука про структуру і властивості матерії.	4
6	Проблема моделювання функцій свідомості. Свідомість і штучний інтелект.	4
7	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток. Діалектика і синергетика.	4
8	Основні проблеми гносеології. Сучасні когнітивні технології.	4
9	Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Основні тенденції розвитку сучасного суспільства.	2
10	Культура і цивілізація.	4
11	Проблема людини у філософії.	4
12	Суспільний прогрес та проблема пошуку його критеріїв.	2
	Разом	48

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Центр навчальної літератури, 2017.
2. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: Підручник. К., 2018.
3. Булатов М. Філософський словник. Стилос.2009.
4. Волинка Г.І., Гусев В.І. Історія філософії. К.: Каравела, 2012.
5. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. Історія філософії в її зв'язку з освітою. К., 2018.
6. Губерський Л. Філософія. Підручник для вузів. Х.: Фоліо, 2020.
7. Губор О. М. Філософія. К.: Центр навч. літ-ри. 2018.
8. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів / О. І. Гринів. Львів: ріада плюс, 2016.
9. Історія філософії (під ред. В.Г.Кременя). Харків, 2015.
10. Історія філософії (Тарелкін Ю.П., Цикін В.О.). Суми, СумДПУ, 2012.
11. Качуровський М.О., Цикін В.О. Сучасний курс філософії. Суми, СумДПУ, 2010.
12. Кралюк П. М. Історія філософії України. КНТ, 2017.
13. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015.
14. Пазенок В.С. Філософія. Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008.
15. Петрушенко В.Л. Філософія. Навчальний посібник. Львів, 2003.
16. Подольська Е.А. Філософія. К.: 2006.
17. Практикум з філософії. (Під ред. В.Л. Петрушенка). Львів, 2015.
18. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. К.: Академвидав, 2009.
19. Синиця А. Філософія: навч.-метод. посіб. Львів: ЛДУФК, 2014.
20. Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва імені О. М.Бекетова ; уклад.:Н.В.Козирєва. Харків: ХНУМГ ім.О.М.Бекетова, 2018.
21. Тарелкін Ю.П., Цикін В.О. Основи сучасної філософії. Суми, СумДПУ, 2012.
22. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс. Під редакцією Л. Мозгової, Р. Додонова. Центр навчальної літератури. 2014.
23. Філософія – Хрестоматія (за ред. Г. І. Волинка). К.: Каравела, 2010.
24. Філософія. (під ред. В. Г. Кременя). Харків, 2012.
25. Філософія: Навчальний посібник (За ред. І. Ф. Надольного). К., 2014.

- 26 Філософський словник соціальних термінів. Київ, Харків, 2015.
- 27 Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури. 2017.
- 28 Черній А.М. Філософія. К.: Каравела, 2018.
- 29 Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2011.

Додаткові:

1. Загороднюк В. Сучасні тенденції розвитку англосовітської герменевтичної традиції. *Філософська думка*. 2018. №3.
2. Йосипенко С. Історія філософії в системі філософських досліджень. *Філософська думка*. 2018. №6.
3. Корсак К.В. ХХІ ст.: ноорозвиток людства і порятунок від колапсу на основі ноотехнологій. *Практична філософія*. 2011. № 2. С. 55-62.
4. Малярчук Є. Філософія і педагогіка покликання. Дух і літера. 2019.
5. Озьмінська І. Самосвідомість і мова: як інструменти пізнання внутрішнього духовного світу особистості. *Практична філософія*. 2014. № 2.
6. Попович М. Цивілізаційні кризи і соціальний прогрес. Україна. *Філософська думка*. 2018. №6.
7. Продан Т.П. Діалог відмінних світоглядів: у пошуках рівноваги. *Практична філософія*. 2016. №3. (61).
8. Пролеєв С., Єрмоленко А., Хома О. та ін. Публічна філософія: освітні та соціальні можливості Круглий стіл. *Філософська думка*. 2019. №1.
9. Савостьянова М. В. Ціннісна складова в методології гуманітарних наук. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3). С. 37-43.
10. Савостьянова М.В. Роль науки у створенні реалій і міфологем інформаційного суспільства. *Практична філософія*. 2011. № 1. С. 124-130.
11. Хамар У. В. Історія філософії: курс лекцій / У. В. Хамар. Львів: Ініціатива, 2008.
12. Цикін В.О. Глобалізація: ноосферний підхід. Монографія. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.philosophy.ua> – Сайт Українського філософського фонду.
2. <http://www.psylib.kiev.ua> – Електронна бібліотека «psylib» (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.).
3. <http://www.philosophy.ua> – Сайт Українського філософського фонду.
4. <http://krotov.info/> – Бібліотека Якова Кротова.

5. http://www.philosophy.ru/i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.
6. <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».
7. <http://intencia.ru/> – Інтенція. Сайт з філософії.
8. <http://www.sno.pro1.ru/lib/> – Електронна бібліотека Студентської наукової спілки.
9. <http://filosof.historic.ru/> – Цифрова бібліотека з філософії.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальний план.
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських та самостійних занять.
4. Контрольні роботи, пакет ІНДЗ, питання до заліку для діагностики успішності студентів.
5. Аудіовізуальні (екранно-звукові) та мультимедійні (комп'ютер з підключеними до нього аудіо- та відео-технічними пристроями) засоби навчання.